

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

הלוואת סאה בסאה

הכל מודים, **שמי שאין לו חטים**, [או כל דבר אחר שרוצה ללוות מחבירו חוץ ממעות], **אסור לו ללוות מחבירו**, על מנת להחזיר חטים כמו שלוה, כגון ללוות **סאה**, **על מנת להחזיר סאה**, שמא בינתיים יתייקרו החטים, ונמצא מחזיר דבר השווה יותר ממה שלוה. [והרוצה ללוות חטים מחבירו, יטול את החטים, על מנת לשלם את שוי החטים].

ומי שיש לו חטים, ובא ללוות חטים מחבירו :

לדעת חכמים [שהלכה כמותם] – **מותר לעשות כן**, משום שאיסור ריבית של סאה בסאה, אינו אסור אלא מדברי חכמים, וכשיש ללווה חטים, הרי זה כאילו שהחטים הללו נקנים למלווה תחת מה שנתן, וכשהתייקרו, ברשות המלווה התייקרו. **לדברי רב הונא** מותר לעשות זאת **רק אם יש ללווה חטים כנגד כל מה שלוה**, **ולדברי רבי יצחק** כל דבר שיש ללווה **אפילו מעט**, מותר לו ללוות כמה שרוצה.

מתוך דברי רש"י ותוס' משמע, שאם היה ללווה סאה חטים, ולווה סאה חטים, הכל מודים שרשאי לחזור וללוות סאה נוספת אחר זמן, שהרי הסאה הראשונה שהיתה לו, אינה קנויה למלווה באמת, אלא מאחר שאפשר להחשיבה כקנויה לו, התירו חכמים את ההלוואה, אבל אם ירצה הלווה לאכול אותה, ולתת אחרת רשאי, ולכן אם עדיין היא קיימת, יכול ללוות עליה פעם נוספת, שהרי אינו צריך להעמידה קיימת להלוואה הראשונה, ולא נחלקו רב הונא ורבי יצחק אלא כשלווה בבת אחת יותר ממה שיש לו, שלדעת רב הונא אסור לעשות זאת, ולדעת רבי יצחק, מתוך שמותר ללוות כמה סאים בזה אחר זה, מותר ללוותם גם בבת אחת, וכן פסקו התוס'.

אולם ריב"ן מפרש, שלדברי הכל אסור ללוות בבת אחת יותר ממה שיש ללווה, וכל מחלוקתם היא, כשבא ללוות בכמה פעמים, כל פעם כנגד מה שיש לו, שלדעת רב הונא מאחר שלוה פעם אחת כנגד מה שיש לו, שוב אינו יכול ללוות פעם נוספת, ולדעת רבי יצחק יכול ללוות פעם נוספת, וכן אם ילווה בבת אחת, ויאמר שלא יקנה הכל בבת אחת, אלא מעט מעט בזה אחר זה, הרי זה כלוה ממש בכמה פעמים, ומותר.

ולדברי הלל [שכמותו פסק רב נחמן] – **אף כשיש ללווה, אסור ללוות סאה בסאה** משום ריבית.

הלוואה של דבר מועט כככר לחם :

לדברי חכמים – בדבר מועט **לא החמירו חכמים לאסור** הלוואה שאינה מטבע.

כן פירש רש"י, והוא כפירוש השני בתוס', שאף על פי שחכמים מודים שבני אדם אינם מוחלים אפילו על דבר מועט, וכשהכר מתייקר הלווה מוחל למלווה על ההתייקרות רק מחמת שהלווה לו, מכל מקום לא החמירו באיסור סאה בסאה כל כך.

אבל לפירוש הראשון בתוס', הטעם שחכמים מתירים ללוות ככר בככר, כי לדעתם אף על פי שבני אדם קפדנים על ממונם, על המעט הזה הם מוחלים אף שלא מחמת הלוואה, והרי זה כמתנה בעלמא].

ולדברי הלל – אין חילוק בין הלוואת סאה להלוואת דבר מועט ושניהם **אסורים**.

ומבואר בתוס' שהטעם לכך, כי סתם בני אדם מקפידים גם על דבר מועט, וכשהתייקר הככר, אין הלווה מוחל על כך למלווה, אלא מחמת ההלוואה, אבל אם ידוע שהלווה אינו מקפיד, ומוחל על דבר מועט כזה, מותר.

דין בני חבורה המקפידים זה על זה

א. לעניין איסור מדה מניין ומשקל :

י"מ שמחמת שהם מקפידים שלא למחול זה לזה אפילו על דבר מועט, מן הסתם יבואו לידי איסור מדידה בשבת ויום טוב.

י"מ שיעברו על מה ששנינו, אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה, ובלבד שלא יזכיר שזה כלי של מדידה, וכן על מה שאמרו שמותר לשקול ביד אבל לא במאזנים, ואלו מתוך שהם מקפידים, יזכירו שמודדים בכלי מדידה, וישקלו בכף מאזנים.

וי"מ שאסור לומר בשעת חלוקה, אתה נטלת 20 גם אני אטול 20, משום שזה עובדא דחול, והם יעברו על האיסור.

וי"מ שזה מותר, אבל אסור לאחד לומר לחבירו, המתן עד שאמנה כמה נטלת, כדי שאטול כמותך, והם יעברו על האיסור.

ובה"ג מפרש, שאסור לחשב כמה נטל עד עתה ולצרף עם מה שנוטל עכשיו, כשעל ידי החישוב הזה יש נפקא מינה לתשלום, והם יעברו על האיסור.

וי"מ שמאחר שהם מקפידים כל כך, אסור להם למדוד בשבת ויום טוב גם באופן שמותר לאחרים. ולכן אסור להם למדוד בכלי המידה, אף בלא להזכיר שהוא כלי מדידה, ואסור להם לשקול אפילו ביד.

וי"מ שמאחר שהם מקפידים כל כך, ואינם מוחלים זה לזה כלום, יבואו לידי איסור גזל, כי אי אפשר לדייק כל כך במידה, ומאחר שאין מוחלים, נמצאו הנוטלים יותר מהמידה, גוזלים.

ב. לעניין איסור הלוואה ופירעון.

שנינו שהלווה מחבירו דבר מאכל בשבת, לא יאמר בלשון הלוואה, [שמא יבוא לכתוב שטר מלווה], אלא בלשון שאלה, השאילני כך וכך, ואלו מתוך שהם מקפידים, יעברו על האיסור, ויאמרו בלשון הלוואה.

תלמידי חכמים מותרים להלוות זה לזה בריבית

תלמיד חכם שלווה מתלמיד חכם, מותר להחזיר לו יותר ממה שלווה ממנו, ואפילו כשאמר שיעשה כן קודם שלווה, כי תלמידי חכמים יודעים שריבית אסורה, ואין הלווה מוסיף מחמת ההלוואה, אלא משום שרצה לתת מתנה למלווה גם בלא ההלוואה.

והתוס' כתבו, שמותר לעשות כן רק אם התוספת היא דבר מועט. [ומכל מקום מדברי הגמרא מוכח, שמותר להוסיף אפילו חומש על הקרן].

להלוות בריבית לבני ביתו

לדעת רב, מותר לאדם להלוות בניו ובני ביתו בריבית, כדי שירגישו כמה מצטער הלווה, המתחייב לשלם ריבית, ויבינו כמה גדול עונשו של ריבית.

אולם להלכה אסור, שמא יתרגלו לעשות כן, מחמת שיחמוד ליבם את השכר.

עבודה תמורת עבודה

המבקש מחבירו שיעשה עמו איזו פעולה שמשלמים עליה שכר, ובתמורה הוא יעשה עמו פעולה אחרת לאחר זמן.

אם הפעולות שוות – מותר. כי מותר לאדם ללוות ולהחזיר מה שלווה. כגון עידור כנגד עידור, או ניכוש כנגד ניכוש. ובלבד ששניהם פעלו באותה תקופה, כגון ששניהם פעלו בזמן שהארץ יבשה, או ששניהם פעלו בזמן הגשמים.

ואם הפעולות אינן שוות – אסור. כי אם המבקש יפעל עמו לאחר זמן פעולה השווה יותר, נמצא שבשכר שהמתין לו מלשלם לו מיד על מה שפעל עמו, החזיר לו פעולה יקרה יותר. כגון עידור כנגד ניכוש, או ניכוש כנגד עידור, ואפילו אם שניהם פעלו באותה תקופה. וכשפעולה אחת בימי היובש, ופעולה אחת בימי הגשמים, אפילו שניהם עידור או שניהם ניכוש אינם שוות.

ריבית מוקדמת וריבית מאוחרת

נתן עיניו ללוות ממנו, והקדים לשלוח לו מתנה, ואמר "בשביל שתלווני", זו היא ריבית מוקדמת.

לווה ממנו, והחזיר מעותיו, ולאחר מכן שלח לו מתנה, ואמר "בשביל מעותיך שהיו אצלי", זו היא ריבית מאוחרת. [ומבואר בדף ס"ג שרק אם אומר ששולח את המתנה מחמת ההלוואה נחשב כריבית מאוחרת, אבל אם שולח סתם, מותר. ע"ש בתוס'].

ריבית דברים

כשם שאסור ללווה להנות את המלווה בממון, כך אסור לו להנות אותו בדיבור, שנאמר "נשך כל דבר אשר ישך", לרבות ריבית של דיבור, כגון:

- אם קודם שלווה ממנו, לא היה רגיל להקדים שלום, בשעה שנעשה בעל חוב גם כן אסור לו להקדים לו שלום.

- אם הגיע פלוני שהמלווה מצפה לו, לא יבוא אליו הלווה לבשר לו זאת, כי מהנה אותו בכך.

איסורים שנאמרו למלווה

א. את כספך לא תתן לו בנשך (ויקרא כ"ה ל"ז) – המלווה אסור לתת את ממונו על מנת לקבל ריבית.

ב. אל תקח מאתו נשך ותרבית (ויקרא כ"ה ל"ו) –

המלווה אסור לקחת את הריבית.

ג. לא תהיה לו פְּנֵשָׁה (שמות כ"ב כ"ד) – המלווה

לחבירו ויודע שאין לו לשלם, אסור לתובעו, ואף

לא לעבור לפניו, שלא יראה לו כנושה בו ויבוש.

ד. לא תשימון עליו נשך (שמות כ"ב כ"ד) – המלווה

אסור להשית ריבית על הלווה, כלומר אסור לו

לפסוק עם חבירו, אלווה לך על מנת שתחזיר לו

בריבית.

ה. ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא י"ט י"ד) – [א]

המלווה אסור להלוות באופן שיש בהלוואה

איסור ללווה, כי מכשילו בכך באיסור. [ב]

המלווה [אף בלא ריבית], אסור להלוות ממונו

בלא עדים, [אפילו לתלמידי חכמים], כי בכך עולה

על דעת הלווה לכפור, [או שישכח מההלוואה, ולא

יאמין למלווה שאומר שלווה ממנו], ונמצא המלווה

בלא עדים, גורם לעוון הזה של הלווה, [וגם גורם

קללה לעצמו, כי כשלא יוכל להוכיח צדקתו, יאמרו

הכל ששיקר, ונאמר "תאלמנה דברי פי שקר"].

איסורים שנאמרו ללווה

א-ב. לא תשיך לאחיך ... ולאחיך לא תשיך

(דברים כ"ג כ"א) – הלווה אסור לתת ריבית

למלווה.

ג. ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא י"ט י"ד) –

הלווה אסור ללוות באופן שיש בהלוואה איסור

למלווה, כי מכשילו בכך באיסור.

איסורים שנאמרו לערב ולעדים

א. לא תשימון עליו נשך (שמות כ"ב כ"ד) – הכל

אסורים להשית ריבית על הלווה, וכשנעשית

הלוואה בריבית על פי הערב והעדים, הם שמים

ריבית על הלווה.

ב. לפני עור לא תתן מכשול – אם המלווה לא היה

מלווה ללווה בריבית בלא הערב והעדים הללו, נמצא

שהם מכשילים אותו ואת הלווה באיסור ריבית,

ועוברים גם באיסור הזה.

שלושה צועקים [בבי"ד של מטה]

ואינם נענים [שהרי הם גרמו לעצמם]

א. מי שיש לו מעות ומלווה אותם בלא עדים.

ב. הקונה אדון לעצמו. י"א שזה הרוצה שיחשבו

שאינו בעל ממון, ואומר על מעותיו, "מעות

שאני משתמש בהם, של פלוני הנוכרי הם",

ופעמים שהנוכרי שומע, ומעמיד עדים שכך

אמר, ונוטל ממנו את ממונו. וי"א שזה הכותב

נכסיו לבניו בחייו. וי"א שזהו מי שרע לו במקום

זה, ואינו הולך למקום אחר.

ג. מי שאשתו מושלת עליו.

סליק פרק איזהו נשך

פרק ששי השוכר את האומנין

כתבו התוס' שהשם אומנין הוא שם כולל לשכירי יום

ולקבלנים. אבל בשם פועלים נקראים רק שכירי יום.

שכיר הוא הנוטל שכר על פעולתו, ולא על התוצאה

של הפעולה, (יש שכיר של פעולת יום, או זמן קצוב

אחר, ויש שכיר למספר קצוב של פעולות). וקבלן הוא

הנוטל שכר על התוצאה של פעולתו, ולכן הנוטל שכר

על פעולת חרישת השדה הוא שכיר, והנוטל שכר על

שהשדה חרושה הוא קבלן.

שם בעל קרון

י"ג שבעל קרון [הנשכר להוליך בו דברים ממקום

למקום] נקרא במשנה בשם קדר. והתוס' כתבו,

שקדר אינו שם בעל קרון, אלא שם עושה קדרות,

אלא שהרבה עושי קדרות היו להם קרונות, והיו

נשכרים להוליך בהם דברים, ולכן נקטה המשנה

השוכר את הקדר. וי"ג שבעל הקרון נקרא במשנה

קרר.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד
כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים
מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים
מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)